

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Rolnictwo społeczne: zielone usługi terapeutyczno-opiekuńcze oraz polityka społeczna i zdrowotna” (opinia z inicjatywy własnej)

(2013/C 44/07)

Sprawozdawca: **Josiane WILLEMS**

Dnia 19 stycznia 2012 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie:

„Rolnictwo społeczne: zielone usługi terapeutyczno-opiekuńcze oraz polityka społeczna i zdrowotna”.

Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 22 listopada 2012 r.

Na 485. sesji plenarnej w dniach 12-13 grudnia 2012 r. (posiedzenie z 12 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 124 głosami – 3 osoby wstrzymały się od głosu – następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Rolnictwo społeczne to innowacyjne podejście łączące dwie koncepcje: rolnictwo wielofunkcyjne i usługi społeczne/opiekę zdrowotną na poziomie lokalnym. W ramach produkcji rolnej przyczynia się do poprawy samopoczucia i integracji społecznej osób o szczególnych potrzebach. Rosnące znaczenie rolnictwa społecznego skłoniło EKES do sporządzenia na jego temat opinii z inicjatywy własnej.

1.2 Rolnictwo społeczne jest spotykane w całej Europie w różnych formach, które mają wspólne cechy, ale także wykazują wiele różnic, jeśli chodzi o podejście, relacje z innymi sektorami i finansowanie.

1.3 Niezbędna jest na poziomie europejskim definicja rolnictwa społecznego, aby ustalić, jakie działania są objęte jego zakresem oraz określić ramy i kryteria, w tym kryteria jakości, którym działania powinny odpowiadać, aby móc otrzymywać wsparcie w kontekście różnych polityk. Definicja ta nie powinna być zbyt restrykcyjna, aby uniknąć wpisania w sztywne ramy zjawiska, które stale ewoluuje.

1.4 Ramy prawne dla rolnictwa społecznego nie istnieją ani na poziomie UE, ani na poziomie krajowym, co powoduje brak koordynacji między poszczególnymi strategiami politycznymi i zainteresowanymi instytucjami. EKES sądzi, że instytucje UE oraz władze i instytucje regionalne i krajowe powinny zachęcać do rozwoju rolnictwa społecznego i wspierać je poprzez stworzenie odpowiednich i sprzyjających ram prawnych oraz wprowadzenie opisanych w niniejszej opinii rozwiązań.

1.5 Rzadko opracowuje się statystyki dotyczące rolnictwa społecznego, a te dostępne są fragmentaryczne. Zdaniem EKES-u użyteczne byłoby rozpoczęcie programu badań statystycznych, aby ująć ilościowo i dogłębniej przeanalizować występowanie rolnictwa społecznego w państwach członkowskich oraz formy, jakie ono przybiera. Powstała baza danych mogłaby zostać poszerzona, aby promować programy badań w poszczególnych państwach członkowskich.

1.6 Rolnictwo społeczne należy wspierać poprzez interdyscyplinarne badania w różnych dziedzinach służące potwierdzeniu rezultatów osiągniętych w praktyce, przeanalizowaniu jego wpływu i związanych z nim korzyści (społecznych, gospodarczych, zdrowotnych, indywidualnych itd.) oraz zapewnieniu rozpowszechnienia wiedzy zdobytej w działaniu. W związku z tym w przyszłym programie ramowym „Horyzont 2020” na lata 2014–2020 należy promować i rozwijać współpracę nawiązaną na poziomie europejskim za pośrednictwem projektów SoFar i COST Action.

1.7 Komitet sądzi, że niezbędne jest także utworzenie i wzmocnienie sieci rolnictwa społecznego, które pozwolą dzielić się zdobytą wiedzą i wymieniać doświadczenia oraz zwiększyć świadomość tej tematyki. Ponadto pożądane jest wspólne reprezentowanie interesów rolnictwa społecznego na poziomie politycznym oraz utworzenie organizacji parasolowej na szczeblu europejskim. Wzmocniłoby to wymianę między zainteresowanymi podmiotami oraz rolę organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

1.8 Ponadto aby zadbać o wysoki poziom jakości i kompetencji w działaniach z zakresu rolnictwa społecznego, należy zwrócić szczególną uwagę na szkolenie zainteresowanych osób – i to zarówno usługodawców, jak i osób o szczególnych potrzebach korzystających z tych usług.

1.9 Aby rozwijać się w całej Europie, rolnictwo społeczne potrzebuje sprzyjającego otoczenia, większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego i owocnej współpracy między różnymi dziedzinami polityki i sektorami administracji (ochrona zdrowia/sprawy społeczne/rolnictwo/zatrudnienie) na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Oznacza to, że organy publiczne powinny uznawać istnienie rolnictwa społecznego i wspierać je w sposób ukierunkowany, umożliwiając trwały dostęp do finansowania obejmującego różne aspekty tego rodzaju rolnictwa.

1.10 Podobnie użyteczne mogłoby być utworzenie przez Komisję Europejską stałej struktury łączącej wszystkie zainteresowane dyrekcje generalne. Podobne rozwiązania można byłoby wdrożyć w państwach członkowskich. Poza tym Komisja powinna zachęcać do przeprowadzenia analizy porównawczej systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich oraz kosztów tych systemów, aby zwiększyć oszczędności, które potencjalnie można uzyskać w ramach projektów rolnictwa społecznego.

1.11 EKES z zadowoleniem stwierdza, że propozycje Komisji na lata 2014–2020 stwarzają nowe możliwości dla rolnictwa społecznego. Jednakże wydaje się, że konieczne jest jego jeszcze lepsze wspieranie w przyszłym okresie programowania. W związku z tym UE i państwa członkowskie powinny koordynować wdrażanie poszczególnych strategii politycznych dotyczących rolnictwa społecznego. Zdaniem EKES-u państwa członkowskie i poszczególne władze (krajowe i wspólnotowe) odpowiedzialne za zarządzanie funduszami europejskimi powinny nasilić współpracę, aby usunąć przeszkody w dostępie do funduszy strukturalnych i ułatwić dostęp do nich podmiotom działającym w terenie.

1.12 Wspólne ramy strategiczne stwarzają możliwość łączenia różnych funduszy w jednej strategii wielorakiego finansowania. W tym kontekście Komisja powinna zachęcić państwa członkowskie, by uwzględniły rolnictwo społeczne w swych planach i by, przyjmując zintegrowane podejście, opracowały specjalne programy, które umożliwią temu sektorowi większe wykorzystywanie środków z funduszy strukturalnych. Inną możliwością byłoby przewidzenie podprogramów tematycznych dotyczących rolnictwa społecznego lub dalsze wspieranie projektów realizowanych w tej dziedzinie w ramach podejścia Leader.

2. Uwagi ogólne

2.1 Rolnictwo społeczne rozwija się od końca XX wieku na obszarach wiejskich praktycznie całej Europy jako nowy, sensowny z ekonomicznego punktu widzenia rodzaj działalności i gromadzi się coraz więcej doświadczeń w tej dziedzinie. Wszystkie te działania określa się mianem „rolnictwa społecznego”; inne terminy na ich określenie to: „*farming for health*”, „*care farming*”, „*green care*” czy też „*green therapies*” (rolnictwo dla zdrowia, rolnictwo opiekuńcze, zielona opieka, zielone terapie). Terminy te odnoszą się do różnych praktyk i działań w dziedzinie opieki, reintegracji społecznej, szkolenia oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób w trudnym położeniu oraz szkolenia osób o szczególnych potrzebach. Działania te, umożliwiając osobom w trudnej sytuacji ponowne wejście w kontakt z działalnością produkcyjną i naturą, przyczyniają się do lepszego samopoczucia tych osób, poprawiają ich stan zdrowia i włączenie społeczne, ułatwiają uczenie się, podnoszą samoocenę i tym samym sprzyjają uczestnictwu w życiu społecznym.

Tak rozumiane rolnictwo społeczne to zatem innowacyjne podejście łączące dwie koncepcje: rolnictwo wielofunkcyjne i usługi społeczne/opiekę zdrowotną na poziomie lokalnym. Z jednej strony jest ono ściśle powiązane z wielofunkcyjnym charakterem rolnictwa i w pełni wpisuje się w ideę rozwoju obszarów wiejskich, gdyż daje rolnikom możliwość dywersyfikacji dochodów. Z drugiej strony jest korzystne dla całego

społeczeństwa, ponieważ oferuje usługi socjalne i ulepsza usługi obecnie dostępne dla mieszkańców obszarów wiejskich z wykozystaniem szeroko rozumianych zasobów rolnych i wiejskich.

2.2 Choć działania w zakresie rolnictwa społecznego w Europie są pod wieloma względami podobne, jako że są ściśle powiązane z działalnością tradycyjnie wchodzącą w skład gospodarki wiejskiej i prowadzone są w gospodarstwach wiejskich (gospodarstwa ekologiczne, duże zapotrzebowanie na siłę roboczą, wysoki poziom wielofunkcyjności, otwarcie na otoczenie, duża dywersyfikacja i wysoka elastyczność), istnieje też wiele różnic między państwami wynikających z różnej historii, sposobów podejścia i ukierunkowania. Ogólnie rzecz biorąc, pamiętając o zróżnicowaniu podejść, można wyszczególnić trzy główne podejścia:

- podejście instytucjonalne z przewagą instytucji publicznych/służby zdrowia (rozpowszechnione w Niemczech, Francji, Irlandii, Słowenii);
- podejście prywatne oparte na gospodarstwach terapeutycznych (rozpowszechnione w Niderlandach i flamandzkiej części Belgii);
- podejście mieszane oparte na spółdzielniach socjalnych i gospodarstwach prywatnych (rozpowszechnione we Włoszech).

2.3 Różne jest też ukierunkowanie działań: we Włoszech i Francji rolnictwo społeczne jest powiązane przede wszystkim z sektorem społecznym i sektorem opieki, w Niderlandach jest bliższe służbie zdrowia, we Flandrii – rolnictwu, a w Niemczech, Zjednoczonym Królestwie, Irlandii i Słowenii można je usytuować między sektorem społecznym/sanitarnym a sektorem zdrowia.

2.4 W poszczególnych państwach różne są też sposoby finansowania:

- projekty publiczne i akcje charytatywne realizowane dzięki stowarzyszeniom wolontariackim (Włochy, Francja) i spółdzielniom socjalnym (Włochy);
- środki publiczne (sektor zdrowia/opieki/edukacji) przeznaczone dla struktur publicznych (Niemcy, Irlandia, Słowenia), gospodarstw rolnych (Niderlandy) lub spółdzielni socjalnych (Włochy);
- polityka rozwoju obszarów wiejskich mająca na celu wsparcie zakładania i rozwoju gospodarstw społecznych w okresie programowania obejmującym lata 2007–2013 (Włochy);
- bezpośredni dostęp do rynków żywnościowych dla produktów etycznych oraz sprzedaż bezpośrednia (Francja, Włochy).

W rzeczywistości sposoby finansowania są jednak często zróżnicowane i mieszane.

2.5 Rolnictwo społeczne przybiera różnorodne formy organizacyjne. Mogą to być prywatne gospodarstwa rolne zarządzane przez prywatnego przedsiębiorcę, któremu rolnictwo społeczne umożliwia dywersyfikację źródeł dochodu równoległe do prowadzenia normalnej produkcji przeznaczonej na rynek; może też chodzić o przedsiębiorstwa lub spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia, fundacje, czyli innymi słowy organizacje niekomercyjne. W innych przypadkach rolnictwo społeczne, choć realizowane w gospodarstwach rolnych, jest zadaniem organów publicznych lub podmiotów służby zdrowia.

3. Definicja rolnictwa społecznego

3.1 Nie jest łatwo zdefiniować rolnictwo społeczne, ponieważ obejmuje ono wiele bardzo zróżnicowanych praktyk. Niezbędna jest jednak na poziomie europejskim definicja rolnictwa społecznego, aby ustalić, jakie działania są objęte jego zakresem i aby określić ramy i kryteria, w tym kryteria jakości, którym działania powinny odpowiadać, aby móc otrzymywać wsparcie w kontekście różnych polityk. Definicja ta nie powinna być zbyt restrykcyjna, aby uniknąć wpisania w sztywne ramy zjawiska, które stale ewoluuje. Powinna natomiast proponować ramy zapewniające elastyczność niezbędną, aby uwzględnić wielorakość działań i podejście oddolne występujące w rolnictwie społecznym.

3.2 Choć działania wchodzące w zakres rolnictwa społecznego są bardzo zróżnicowane, zawsze mają dwa wspólne elementy: a) działania prowadzone są w gospodarstwie wiejskim i b) są skierowane do osób mających tymczasowo lub stale szczególne potrzeby, w tym pedagogiczne. W związku z tym rolnictwo społeczne przyczynia się do dobrego samopoczucia i rozwoju osób, ale także do rozwoju obszarów wiejskich i do poprawy wymiany między miastem a wsią.

3.3 Rolnictwo społeczne można by zatem na początek zdefiniować jako zespół działań wykorzystujących zasoby rolne, zarówno roślinne, jak i zwierzęce, aby wytworzyć świadczenia społeczne, na obszarach wiejskich lub podmiejskich, takie jak rehabilitacja, terapia, chronione miejsca pracy, uczenie się przez całe życie i inne działania przyczyniające się do integracji społecznej (zgodnie z definicją przyjętą w działaniu COST 866 „Green care in agriculture”, jednej z inicjatyw w ramach europejskiej współpracy naukowo-technicznej). W takim ujęciu chodzi między innymi o stworzenie, w ramach gospodarstwa rolnego, warunków umożliwiających osobom o szczególnych potrzebach uczestnictwo w codziennych zajęciach w gospodarstwie, aby zapewnić rozwój i postępy tych osób oraz poprawić ich samopoczucie.

3.4 Obecnie można wyszczególnić cztery główne dziedziny wchodzące w zakres rolnictwa społecznego:

- a) zajęcia reedukacyjne i terapeutyczne,
- b) integracja w świecie pracy i włączenie społeczne,
- c) działania pedagogiczne,

d) usługi opiekuńcze.

4. Brak ram prawnych zarówno na poziomie unijnym, jak i krajowym

4.1 Poprzez działania terapeutyczne, służące włączeniu w świat pracy i włączeniu społecznemu, oraz działania pedagogiczne rolnictwo społeczne niezaprzeczalnie oferuje usługi publiczne o wysokiej wartości i przyczynia się do rozwoju zrównoważonego. Ponadto dzięki zróżnicowaniu działań, które się z nim wiążą, oraz leżącej u jego podstaw dynamice może mieć istotny wpływ na rozwój lokalny.

4.2 Wiele doświadczeń w dziedzinie rolnictwa społecznego wyłoniło się w ramach procesu oddolnego, w którym stworzono lokalne sieci umożliwiające całościowy rozwój danego obszaru. Dlatego też rolnictwo społeczne jest zgodne z ideami publikacji OECD „Le nouveau paradigme rural” (2006) oraz zostało wyraźnie wspomniane w publikacji „Examens de la politique rurale” dotyczącej państw OECD (na przykład Włoch). Rolnictwo społeczne zostało też omówione podczas konferencji OECD nt. rozwoju obszarów wiejskich zorganizowanej w Québecu w 2009 r. Ponadto inicjatywy w dziedzinie rolnictwa społecznego są finansowane z polityki rozwoju obszarów wiejskich w latach 2007–2013 (osie III i IV programu LEADER) oraz ze środków Funduszu Społecznego przeznaczonych na włączenie społeczne.

4.3 Świadomość potencjału rolnictwa społecznego rośnie na wszystkich poziomach, a organizacje rolnicze, społeczności lokalne oraz instytucje społeczne i służby zdrowia w nowy sposób patrzą na rolnictwo społeczne. Niemniej jednak tylko kilka państw wprowadziło na poziomie krajowym lub regionalnym uregulowania dotyczące tego sektora (Francja, Włochy, Niemcy). Ponadto wszędzie można odnotować brak powiązań między poszczególnymi strategiami politycznymi i/lub instytucjami zajmującymi się rolnictwem społecznym.

Jednakże podmioty rolnictwa społecznego zaczynają się organizować, aby dzielić się doświadczeniami, i trzeba odnotować kluczową rolę spontanicznie tworzących się sieci rolników zajmujących się tą działalnością.

4.4 W ostatnich latach Komisja Europejska wyszła z szeregiem inicjatyw mających wesprzeć takie działania. Były to w szczególności: działanie COST Action 866 – Green care, projekt SoFar (inicjatywa finansowana przez Komisję Europejską w ramach szóstego programu ramowego w zakresie badań i rozwoju technologicznego); w grudniu 2009 r. zapoczątkowano inicjatywę tematyczną obejmującą siedem państw członkowskich w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w celu przeanalizowania szans i przeszkód związanych ze współfinansowanymi z EFRROW krajowymi lub regionalnymi programami rozwoju obszarów wiejskich. W Niemczech w 2008 r. w ramach projektu SoFar prof. Thomas VAN ELSEN przedstawił opracowanie dotyczące rolnictwa społecznego; zostało ono uaktualnione w 2009 r.

5. Działania, które należy podjąć

5.1 Uznanie na szczeblu unijnym roli rolnictwa społecznego i stworzenie ram prawnych

5.1.1 Z uwagi na dobra publiczne, jakie wytwarza rolnictwo społeczne, oraz jego wkład w rozwój zrównoważony organy unijne i rządy powinny zachęcać do rozwoju tego typu rolnictwa i je wspierać. Obejmuje to stworzenie, na różnych poziomach, odpowiednich i sprzyjających ram prawnych, uznanie wartości dodanej rolnictwa społecznego, poprawę zarządzania rolnictwem społecznym, a także sprzyjające otoczenie i owocną współpracę między różnymi sektorami polityki i administracji (służba zdrowia/sprawy społeczne/rolnictwo/zatrudnienie) na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Ponadto pożądane byłoby ukierunkowane wsparcie ze strony władz publicznych oraz zintegrowane wykorzystywanie funduszy strukturalnych na rzecz rolnictwa społecznego, a także promowanie i wspieranie badań interdyscyplinarnych czy też wzmocnienie komunikacji i wymiany doświadczeń.

5.1.2 Tworząc ramy prawne, należy zwrócić szczególną uwagę na kwestie związane z jakością rolnictwa społecznego oraz określić ogólne kryteria, w tym kryteria jakości, którym działania muszą odpowiadać. Należy również wdrożyć niezbędne rozwiązania, aby zadbać o odpowiednie monitorowanie działań z zakresu rolnictwa społecznego.

5.1.3 Ponadto stała struktura utworzona przez Komisję Europejską i obejmująca wszystkie zainteresowane dyrekcje generalne mogłaby być użyteczna w zachęcaniu do rozwoju rolnictwa społecznego w Europie, jego monitorowaniu i koordynowaniu. Podobne struktury mogłyby powstać w państwach członkowskich.

5.2 Utworzenie bazy danych na poziomie UE

Choć liczba gospodarstw zajmujących się rolnictwem społecznym rośnie we wszystkich państwach, stanowią one zasadniczo mniej niż 1% łącznej liczby gospodarstw rolnych. Niemniej jednak dane statystyczne dotyczące rolnictwa społecznego są fragmentaryczne i jest ich niewiele. Użyteczne byłoby rozpoczęcie programu badań statystycznych na poziomie europejskim, aby ująć ilościowo i dogłębniej przeanalizować występowanie rolnictwa społecznego w Europie oraz formy, jakie ono przybiera. Komisja Europejska mogłaby poszerzyć tę bazę danych, aby promować programy badań w poszczególnych państwach członkowskich.

5.3 Sprzyjanie włączaniu rolnictwa społecznego do programów badań

5.3.1 Współpraca na poziomie europejskim, zapoczątkowana przez SoFar i projekt COST Action 866 – Green Care in Agriculture, powinna być wspierana i rozwijana. Ogromne znaczenie ma tworzenie i wymiana wiedzy naukowej, zawodowej i praktycznej w całej Europie.

Aby możliwe było przeprowadzenie dogłębniejszych analiz, rolnictwo społeczne potrzebuje wsparcia w postaci badań w dziedzinie terapii i medycyny, pracy społecznej w rolnictwie oraz rolnictwa i kształcenia. Badania te muszą być przeprowadzane w ścisłym powiązaniu z faktycznymi działaniami w praktyce. Pozytywne wyniki empiryczne uzyskane w terapii z wyko-

rzystaniem roślin i zwierząt muszą zostać potwierdzone rygorystycznymi analizami naukowymi, aby zostały uznane przez środowisko medyczne. Wnioski wyciągnięte z praktycznych doświadczeń, dotyczące skuteczności integracji osób w dzienny i roczny rytm pracy w gospodarstwie rolnym, muszą zostać udokumentowane i być wykorzystywane w dalszych działaniach w zakresie rolnictwa społecznego.

5.3.2 Badania interdyscyplinarne – analizujące wpływ i zalety rolnictwa społecznego z różnych punktów widzenia (społecznego, gospodarczego, zdrowotnego, osobistego), zapewniające transfer wiedzy płynącej z praktycznych doświadczeń i obejmujące wszystkie podmioty włączone w działania – mogą przynieść innowacyjne rozwiązania i wzmocnić zaangażowanie w zakresie rolnictwa społecznego. Wsparcie naukowe dla projektów pilotażowych może pomóc wypracować, w oparciu o doświadczenia indywidualnych gospodarstw lub spółdzielni, modele dla całego regionu. Należy prowadzić obserwacje i badania interdyscyplinarne, aby przeanalizować wpływ rolnictwa społecznego, z jednej strony z punktu widzenia możliwych oszczędności dla systemów ubezpieczeń zdrowotnych, a z drugiej strony z punktu widzenia zdrowia i samopoczucia beneficjentów usług rolnictwa społecznego. Te aspekty były już przedmiotem analiz i obserwacji w niektórych państwach, np. w Niderlandach.

5.3.3 Badania te mogłyby zostać przedsięwzięte w ramach przyszłego programu ramowego „Horyzont 2020” (na lata 2014–2020), ponieważ uwzględnia się w nim aspekty społeczne w dziedzinie badań i innowacji. Koordynacja i wsparcie dla rolnictwa społecznego w ramach programu „Horyzont 2020” są bardzo pożądane, jako że program ten mógłby ułatwić spotkania i wymianę między badaczami z różnych dziedzin związanych z tym typem rolnictwa.

5.4 Sprzyjanie włączaniu rolnictwa społecznego do programów szkoleń

Aby zadbać o wysoki poziom jakości i kompetencji w działaniach z zakresu rolnictwa społecznego, należy zwrócić szczególną uwagę na szkolenie zainteresowanych osób – i to zarówno usługodawców, jak i usługobiorców. Należy zatem opracować i oferować – w ścisłej współpracy z instytucjami zajmującymi się szkoleniami i badaniami – programy doskonalenia zawodowego, aby zagwarantować wysoki poziom kompetencji przedsiębiorców i ich współpracowników zajmujących się osobami korzystającymi z rolnictwa społecznego. Należy też przeanalizować i opracować szkolenia, które można byłoby oferować beneficjentom rolnictwa społecznego.

5.5 Wzmocnienie roli społeczeństwa obywatelskiego i tworzenia sieci

5.5.1 Innowacyjne projekty z zakresu rolnictwa społecznego są często rozwijane w sposób odizolowany, bez wiedzy o podobnych projektach czy wymiany doświadczeń. Kluczowe znaczenie ma zatem utworzenie i wzmocnienie sieci rolnictwa społecznego, która pozwoli wymieniać doświadczenia, poznać różne projekty i zwrócić uwagę na sprawdzone rozwiązania. Pierwszy krok w tym kierunku poczyniono w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Należy wzmocnić tego rodzaju sieci.

5.5.2 Należy też wspierać współpracę, wspólne publikacje oraz obecność w internecie.

5.5.3 Ponadto dobrze byłoby dążyć do wspólnego reprezentowania interesów rolnictwa społecznego na poziomie politycznym oraz utworzenia organizacji parasolowej na szczeblu europejskim. Taka organizacja, która obejmowałaby społeczeństwo obywatelskie, mogłaby ułatwiać wymianę między podmiotami rolnictwa społecznego, pomagać im w kwestiach technicznych i administracyjnych, a jednocześnie bronić interesów rolnictwa społecznego na poziomie politycznym. Ważną rolę mają tu do odegrania organizacje rolnicze.

5.5.4 Wszystkie te działania mogłyby zostać zaplanowane i wdrożone w ramach nowej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020, zwłaszcza za pośrednictwem Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz krajowych sieci rozwoju obszarów wiejskich, co oznaczałoby poszerzenie wspomnianej wyżej inicjatywy tematycznej dotyczącej rolnictwa społecznego na dalsze państwa członkowskie.

5.6 *Włączenie rolnictwa społecznego do strategii rozwoju zrównoważonego oraz wspólnych ram strategicznych*

5.6.1 W ramach obecnej polityki rozwoju obszarów wiejskich rolnictwo społeczne mogło otrzymywać pewne wsparcie zwłaszcza z osi III (dywersyfikacja) i IV (Leader) oraz z osi EFS przeznaczonej na włączenie społeczne. Jednakże uznanie rolnictwa społecznego za element rozwoju gospodarki wiejskiej umożliwiłoby mu korzystanie z wszystkich działań promowanych i finansowych przez europejskie fundusze strukturalne (EFRROW, EFS, EFRR) oraz zapewniło dostęp do nowych źródeł finansowania.

5.6.2 Choć propozycje Komisji Europejskiej na kolejny okres programowania funduszy strukturalnych otwierają pewne nowe perspektywy, jako że walka z ubóstwem, włączenie społeczne oraz dywersyfikacja działalności rolniczej zostały wymienione jako bezpośrednie cele tej polityki (a można je doskonale połączyć w ramach rolnictwa społecznego), niezbędne wydaje się podkreślenie roli rolnictwa społecznego w przyszłym programowaniu i w umowach partnerskich, aby jeszcze bardziej

taką działalność wesprzeć. W związku z tym UE i państwa członkowskie powinny koordynować wdrażanie poszczególnych strategii politycznych dotyczących rolnictwa społecznego. Zdaniem EKES-u państwa członkowskie i poszczególne władze (krajowe i wspólnotowe) odpowiedzialne za zarządzanie funduszami europejskimi powinny nasilić współpracę, aby usunąć przeszkody w dostępie do funduszy strukturalnych i ułatwić dostęp do nich podmiotom działającym w terenie.

5.6.3 Nowe ramy programowe oferują rolnictwu społecznemu możliwość uzyskania finansowania z szeregu funduszy i na okres kilku lat. Wspólne ramy strategiczne pozwalają bowiem łączyć różne fundusze w jednej strategii wielorakiego finansowania. Państwa członkowskie powinny zostać zachęczone do wymieniaania rolnictwa społecznego w swych planach i do opracowania specjalnych programów umożliwiających rolnictwu społecznemu większe korzystanie z różnych funduszy strukturalnych. Kluczowe znaczenie ma przekonanie władz krajowych i lokalnych, by faktycznie wykorzystywały te możliwości finansowania.

Z uwagi na wielowymiarowy i wielofunkcyjny charakter rolnictwa społecznego, dla tego rodzaju rolnictwa i zaangażowanych w nie podmiotów bardzo korzystne byłoby podejście naprawdę zintegrowane, ułatwiające i lepiej koordynujące korzystanie z różnych funduszy oraz procedury i działania z nimi związane.

5.6.4 W tym celu pożądanymi byłoby wprowadzenie, w ramach rozwoju obszarów wiejskich, polityki komunikacji adresowanej do państw członkowskich, która dotyczyłaby także monitorowania i sprawozdawczości. Inną możliwością byłoby przewidzenie podprogramu tematycznego w ramach art. 8 czy też wzmocnienie projektów Leader dotyczących rolnictwa społecznego.

5.6.5 Ponadto różne dyrekcje generalne powinny nasilić współpracę, aby umożliwić łatwiejsze finansowanie rolnictwa społecznego ze wszystkich funduszy strukturalnych dzięki usunięciu przeszkód, które dotychczas uniemożliwiały rolnikom uzyskiwanie wsparcia w ramach polityki regionalnej.

Bruksela, 12 grudnia 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON